

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Теорія та методи соціальної психології

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Освітньо-професійна програма	Клінічна психологія
Кафедра	Соціальної психології
Кількість кредитів	3,5 кредити ЄКТС
Форма контролю	Іспит
Мова викладання	Українська
Розробники курсу	Дар'я Трофімова
Контактна інформація	телеграм @da_trofimova

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

	<p>Метою освітнього компонента є: формування в студентів цілісного уявлення про соціальну психологію як наукову дисципліну, її ключові поняття, закономірності соціальної поведінки, механізми формування та розвитку особистості у соціальному контексті. Розвинути здатність аналізувати соціально-психологічні явища, будувати інтерпретації міжособистісної взаємодії та соціальних процесів, а також застосовувати соціально-психологічні методи у практичній роботі психолога.</p>
	<p>Завданнями освітнього компонента є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сформувані цілісне розуміння соціальної психології як науки, її предмету, завдань та місця в системі наукового знання. - Розкрити механізми соціальної поведінки та взаємодії, включно з процесами соціалізації, комунікації, впливу, конфлікту та групової динаміки. - Забезпечити засвоєння ключових соціально-психологічних концепцій особистості, зокрема понять ідентичності, соціальних ролей, міжособистісного сприйняття та взаєморозуміння. - Навчити студентів аналізувати соціальні ситуації та групові процеси з опорою на провідні теорії та методи соціальної психології. - Розвинути навички застосування соціально-психологічних підходів у практичній діяльності психолога, з дотриманням етичних норм професії.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1. Соціальна психологія: предмет, завдання та методологічні засади.

Лекція 1. Предмет і завдання соціальної психології як науки. Розгляд соціальної психології як науки, що знаходиться на перетині психології та соціології. Визначення предмету, об'єкту та завдань соціальної психології. Місце дисципліни в системі наукового знання, взаємозв'язок із суміжними галузями. Основні етапи становлення соціальної психології та її ключові парадигми.

Тема 2. Особистість у соціальному контексті

Лекція 2. Соціально-психологічна характеристика особистості. Аналіз особистості як суб'єкта соціальної поведінки та взаємодії. Структурні компоненти особистості, соціальні ролі та рольові очікування. Підходи до вивчення особистості у соціальній психології.

Лекція 4. Соціальні процеси та взаємини. Розгляд соціальних процесів та взаємин як системи, що формує поведінку особистості в соціальному контексті. Аналіз впливу соціальної ситуації, очікувань групи та контекстуальних умов на індивідуальні дії. Розкриття понять соціальних ролей і статусів, механізмів дії норм та правил, що структурують взаємодію між людьми.

Тема 3. Спілкування та міжособистісна взаємодія

Лекція 5. Сутність, типологія і функції спілкування. Розгляд спілкування як багатовимірного процесу, що включає комунікативний, інтерактивний і перцептивний компоненти. Типи спілкування (вербальне, невербальне, масове, міжособистісне) та їх функції. Моделі комунікації та бар'єри взаєморозуміння.

Лекція 6. Спілкування як процес взаємодії. Соціальна взаємодія як основа спілкування. Види взаємодії — кооперація, конкуренція, пристосування, конфлікт. Стратегії впливу та переконання. Емоційна регуляція у процесі спілкування та моделі ефективної комунікації.

Лекція 7. Спілкування як сприйняття і взаєморозуміння людьми один одного. Соціальна перцепція та міжособистісне сприйняття: механізми атрибуції, ефект першого враження, стереотипізація. Роль емпатії та рефлексії у формуванні взаєморозуміння. Соціально-перцептивні помилки і способи їх корекції.

Тема 4. Групи та колективні процеси

Лекція 8. Теорія поля як зв'язок індивідуального та соціального. Вивчення ідей Курта Левіна про поле як динамічну систему сил, що впливають на поведінку особистості. Поняття «життєвого простору», «поля сил», «валентності». Значення теорії поля для розуміння мотивації, змін у поведінці та групових процесів.

Лекція 9. Групові ефекти. Дослідження соціальних феноменів, що виникають у групах: конформність, фасилітація і інгібіція, групове мислення, поляризація, деіндивідуація. Механізми лідерства та прийняття групових рішень. Роль норм і санкцій у функціонуванні групових систем.

Тема 5. Конфлікти, кризи та суспільні явища

Лекція 10. Конфлікт як соціально-психологічне явище. Види та структура конфлікту, фактори його виникнення. Моделі поведінки у конфлікті, етапи його розвитку. Психологічні механізми ескалації та деескалації. Методи конструктивного вирішення конфліктів.

Лекція 11. Метод ненасильницького спілкування (NVC). Огляд концепції Маршалла Розенберга: принципи NVC, структура комунікації (спостереження — почуття — потреби — прохання). Практичні можливості методу у консультативній роботі психолога, у медіації та вирішенні конфліктів.

Лекція 12. Війна та мир з точки зору соціальної психології. Аналіз психологічних механізмів, що діють у ситуаціях війни: поляризація, дегуманізація, колективна травма, формування групової ідентичності. Роль соціальних міфів, пропаганди та групових емоцій. Психологічні основи миротворчих процесів, відновлення довіри та реінтеграції.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Курс реалізується в дистанційному форматі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (платформа відеоконференції Zoom). Важливою складовою курсу є практичні заняття, присутність на яких є обов'язковою. Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичних знань, аналіз професійних ситуацій, розвиток навичок професійного мислення та міжособистісної взаємодії. Пропуски практичних занять без поважної причини негативно впливають на підсумкову оцінку. У разі наявності поважної причини пропущене заняття може бути відпрацьоване шляхом виконання індивідуального завдання за погодженням із викладачем. Під час навчальних занять і онлайн-комунікації здобувачі зобов'язані дотримуватися правил академічної етики, коректної професійної поведінки та принципів взаємної поваги. У процесі навчання забороняється плагіат, використання сторонньої допомоги під час тестування та передача власних відповідей іншим здобувачам. Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність відповідно до чинних нормативних документів закладу вищої освіти.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

*виконання практичних задач (оцінюється під час практичних занять);
самостійна робота (оцінюється під час поточного контролю теми);
виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час лекцій, практичних занять та під час поточного контролю теми).*

Методи підсумкового контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі іспиту, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Форми поточного контролю

Практичні задачі. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 10 балів.

Оцінка самостійної роботи. Враховує вивчення навчальної та наукової літератури; матеріалів лекцій, з урахуванням порядку вивчення розділів курсу, що знаходяться у суворій логічній послідовності; систематизацію прочитаного матеріалу; підготовку до виконання практичних завдань та іспиту. Максимальна оцінка за виконання самостійної роботи по кожній темі 10 балів.

Виконання умов академічної дисципліни. Відвідування лекцій та активна участь у практичних заняттях. Максимальна оцінка за виконання самостійної роботи по кожній темі 10 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Іспит проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет містить 2 теоретичні питання, кожне з яких оцінюється за 20-бальною шкалою. Максимальна сума балів за іспит - 40 балів. Загальний принцип оцінювання: Оцінюється не лише відтворення завченого матеріалу, а й здатність здобувача аналізувати, структурувати, порівнювати концепції та демонструвати розуміння практичного застосування теорії.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	10	40
Підсумкова оцінка самостійної роботи	10	10
Виконання умов академічної дисципліни	10	10
Іспит	40	40
		100

Розподіл балів освітньої компоненти з формою контролю залік

Поточне оцінювання (бали)	Залік (бали)	Сума балів
60	40	100

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (26 год.) та практичних (6 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (86 год.). Протягом курсу передбачено проведення індивідуальних консультацій (2 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

- Москалець В. П. *Загальна психологія : підручник*. Київ : Ліра, 2020. 564 с
- Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. *Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра*. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
- Варій М. І. *Психологія особистості: Навчальний посібник*. – К.: Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
- Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. *Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти*. Київ : Талком, 2018. 580 с
- Даценко О. А. *Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник*. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
- Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. *Соціальна психологія*. Київ: 2020. 364 с.
- Охременко О. Р. *Соціальна психологія: навч. посіб.* Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 312 с.
- Пазиніч Ю. М. *Психологія : навч. посібник*. Дніпро : НГУ, 2012. 156 с.
- Шахова О. Г. *Соціальна психологія особистості: навч. посіб.* Харків : Контраст, 2019. 116 с
- Яремчук О. В. *Соціальна психологія: сучасні розробки: навчально-методичний посібник*. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2015. 187 с.
- Ануфрієва Н.М., Зелінська Т.М., Єрмакова Н.О. *Соціальна психологія: Навч.-метод. посібник*. -К.: Каравела, 2009. -216
- Власова О.І., Ніконенко Ю.В. *Соціальна психологія організацій та управління/ О.І.Власова, Ю.В. Ніконенко, К.: Центр учбової літератури, 2010.-396с.*

- Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик – К. : Либідь, 2004. – 576 с
- Трухін І. О. Соціальна психологія спілкування : навч. посібник / І.О. Трухін – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 335 с
- Lewin K. *Field Theory in social science: selected theoretical papers.* – New York, 1951.
- Гарькавець, С. (2014). Соціально-психологічні впливи та процес соціалізації особистості в умовах трансформаційних змін. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Психологія, 1(1), 27-30*
- Психологія масової політичної свідомості та поведінки / За ред. В. О. Васютинського. – К., 1997.
- Бондарчук, О. І. (2013). Соціально-психологічні механізми особистісного розвитку дорослої людини. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України Т. 1 ; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Вип. 38. К.-Алчевськ : ЛАДО, 347-351.*
- Кривонос І. В. Структура українського національного характеру: досвід реконструювання за творами художньої літератури // *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Зб. наук. пр. / За заг. ред. М.М.Слюсаревського. – К., 2007. – Вип. 5–6. – С. 114–134.*
- Слюсаревський М. М. Ілюзії і колізії: Нариси, статті, інтерв'ю на теми політичної та етнічної психології. – К., 1998
- Розенберг М. *Метод ненасильницького спілкування.* — вид. Ранок. 2020. 258 с.
- Боришевський М. Й. (ред.) *Психологічні закономірності розвитку громадянської свідомості і самосвідомості особистості : у 2-х т. — К., 2001. — Т. 1; т. 2.*
- Корнєв М. Н., Фомічова В. М. *Психологія масової поведінки.* — К., 2000.